

BÁLINT JÓZSEF ÖNÉLETRAJZÁBÓL II.

A SZERELEM

Beköszöntött nálunk is Gyulafalván a spanyolnátha, kaszált a halál, legények, lányok haltak meg sokan, az én Pista bátyám is hazajött szabadságra az olasz frontról, nem ment vissza, a hároméves fia meghalt, azután úgy négy hétre ő is meghalt október utolsó napjaiban. Így csak férfi magam maradtam, meg a két néném. Az öregebb özvegyen maradt, a férjéről soha többé nem hallottunk. A Roza néném férje, az szerencsésen hazaért az olasz frontról az összemolás után.

(1980. január 19.) 1919. évhez érkeztem. Amelyben azt hittem, hogy most fordul meg életemnek útja, vagy hosszú örömré, vagy örökös búra. Mivel a háború elmúlt, a legények, akik maradtak, a farsang folyamán nagyon sok lakodalom volt, hetente tíz pár is esküdött, így, én mivel mindenkivel jóban voltam, és jól tudtam dalolni, táncolni, mulatni, sok helyre meg voltam híva vagy mint vendég, vagy mint vőfény, volt nagyon sok férjhez menendő lány, én még igaz, csak a huszadik évembe léptem, még fiatal legény voltam, de azért mivel az édesanyámnak is elkelt volna segítség, meg nekem is, mert a fejést is én végeztem. De nagy akadály volt előttem a házassággal kapcsolatban. Lány volt sok, de azért nekem csak egy volt, a Kati, akit szerettem, és ő is engem. Becsületes, tisztességes, meg a mi házunk sem volt hiba nélküli, mást nem láttam senkit, aki hozzám való volt volna, és már kétszer otthagytam ok nélkül, de most harmadszor is megpróbáltam, hátha az édesanyám beleegyez. Sőt, még jobban ellenezte, mint idáig, mert most már egy fiú voltam, én a gazdagságra nem néztem akkor sem, de az édesanyámat sem akartam szomorítani, mert szegénynek csak bennem volt öröme. Tehát így a szép piros, barna lányt harmadszor is ott kellett hagynom, ok nélkül szegényt, sajnáltam. És már magamat tartottam bűnösnek, hogy csalogattam harmadik éve. Elkieseredni nem tudtam, otthon nem látták meg rajtam, hogy engem valami bánt, örömmel dolgoztam, füttyültem, daloltam. Csak az istenre bíztam a sorsomat s ügyemet. Elmúlt a

húsvét is. A néném félig még Bajmokon lakott, félig meg már itthon. Mondja a néném, hogy ott van Bajmokon egy jó családba egy becsületes lány, igaz, két évvel öregebb, mint én, meg az egyik karját nem bírja egyenesen felemelni, pl. földművesnél, kévét hányni, trágyát hányni, tele zsákot feladni, de az asszonyi munkában kitűnő. Látom, az édesanyám nem ellenzi a tanácsot. Egy szombaton délután a nénémmel elementünk Bajmokra kocsival a nénémnek volt férje nénjéékhez, este elmentünk a házhoz, megmondtuk, mi járatban vagyunk, kissé beszélgettünk erről-arról, a lány meglátott engem, én megláttam őtet, szépségre közepes, beszédje értelmes, úgy valahogy megtetszett, mondom, hogy majd holnap vasárnap eljövök, el is mentem, nem sokat beszélgettünk, abban állapodtunk meg, hogy a néném ott marad Bajmokon egy pár nap, és amit gondolnak, majd a nénémnek megmondják. Utána szerdán a néném hazajött, mondja, hogy a lány nemmel felelt, ok, hogy a karja így van, baj talál lenni. Lehet, hogy ez volt az ok, de én másra is gondoltam. Mert volt ott egy gyulai asszony, és azt bizonyára kérdezhették, hogy ilyen fiatal legény, és vidékre megy nőszülni, ennek valami oka lehet, az asszony nemrég került Bajmokra, az én kapcsolatomat a Katival nagyon jól ismerte, mert a Katiék szomszédságukból ment férjhez Bajmokra. Így most másik lányt kell nézni. A néném itt, Gyulán nem ismerte a lányokat, mert már nyolc évet Bajmokon töltött, de eljött egyszer a kocsmába megismerni a lányokat, akiket én táncoltatok, megmagyarázta az édesanyámnak, és megállapodtak, hogy ez jó lesz, a néném egy asszony által tudatta, hogy megyünk kérébe. A szüleim és én, hárman. Tudtak is róla, hogy megyünk, nem sokat kellett jövetelünk céljáról beszélni. A szülők részéről gyorsan el lett intézve, mert éppen nem eldobni való földműves legény voltam, ismertek azok a figyelmes emberek, akik látták, hogy a helyemet megálltam a földművesmunkában. És én is és a leány is valahogy megegyeztünk. Utána való szombaton fel is iratkoztunk a község-házánál és a plébániahivatalban. És a templomban háromszor ki lettünk hirdetve, de ahogy közeledtünk az esküvőnap meghatározásához, úgy távolodtunk az esküvő megtartásától. Ebben nekem az is segített, mert a lánynak a bátyja nem talált még menyasszonynakvalót, mert egybe akarták megtartani a lakodalmat. Így volt időm jól meggondolni, hogy mit cselekszek. Igaz, félttem a szüleimtől, ha elválok, azt gondolják, hogy a Kati végett válok el, akihez már három évben jártam. De nem az volt, hanem mintha a jó isten súgta volna: „Te fiú, neked isten és ember előtt meg kell esküdnöd, hogy szeretlek, és hamisan esküdsz, mert nem szereted, és ez nagy bűn.” És mintha a szentlélek sugallta volna, mert pünkösöd napján elhatároztam, hogy lesz, ami lesz. Tehát 1919. év pünkösöd másnapján, vagyis hétfőn ünnep volt, mondom a nénémnek az édesanyám előtt, vigye vissza a jegykendőt, ne mondjon semmi rosszat, de nem is mondhattam, de ne-

ezt meg kellett tennem, még nem késő. Este elmentem a kocsmába, ott volt a Kati, kihívtam az utcára, megköszöntem neki a hozzám való szeretetét, bocsánatot kértem tőle, búcsúzóul azt mondtam neki, énrám ne várakozz, ha szerencséd akad, menj férjhez. Csak akkor azt kellett volna danolnom: „Adjon az ég oly szeretőt, aki téged el is vesz, mert mikor én házasodok, isten tudja, mikor lesz.” És ezt el is mondtam neki. „Adjon a jó isten szebbet, jobbat nálamnál, nekem pedig csak olyat, mint te voltál.” Ezek után felszabadultam, és víg voltam, egyik lányra sem mondhattam semmi roszzat, de ők sem énrám...

... Tovább halad az idő, különösebb eset nem történt velem. 1921-et írunk, sem a nősülést nem szorgalmaztam, csak munkával és csendes legénységgel voltam. De azért mégis visszatérek az 1919-es évre, mert az írásomnak egy részét kihagytam, ami az életem folyásában vagy fordulójában nagyot jelentett később. Vagyis 1919. év pünkösdkor Julisnak a jegykendőt visszaküldtem, a Katitól véglegesen elbúcsúztam. Ezek után is csak figyeltem én a lányokat, nem azért, hogy nagyon válogatós lettem volna, hanem hogy nekem tetsszen, és az édesanyámnak is jó legyen. Így hát akadt egy lány, akit jónak gondoltam. 1919. év, úgy szeptemberben egy vasárnap délután tűnt a szemembe a kocsmába. El is hívtam egy nótán táncolni, nem sokat beszéltem vele, de nagyon megtetszett nekem, de még csak 14–15 éves volt, én meg 20 éves, de még volt egy nénje, lány és két legény bátyja, meg ezek után sokáig nem láttam a kocsmában. De az idő halad, eljutottam az 1920. évbe, a farsangon a Kati is férjhez ment, és így már az édesanyám meg is nyugodott, és amint írtam, az 1920. évben nem történt velem ezen részről különösebb eset. 1921-ben az a lány, aki már két éve megtetszett, járt a kocsmába, de nemigen bírtam vele táncolni, a Rozával, mert aki valamilyen módosabb vagy gálántabb volt, elkapkodták előlem a táncba, ahogy ismerem a legényeket, talán tízen is akarták, de a lánynak nem volt kiválasztottja egy sem. Becsületes és szép lány volt, és igazi vallásos család volt, öten voltak testvérek, a fiatalabb bátyjával barátokoztam, de sohasem mondtam neki, hogy a hűgát szeretném feleségül venni, meg azt láttam, hogy vannak nálam különbek, akik szeretnék, így hát félig-meddig lemondtam róla. És így még egy próbát tettem a néném kívánságára, még egyszer elmentem Bajmokra lánynézőbe. A nénémnek a komájával, olyan 32 év körüli emberrel elmentünk a táncmulatságra, én olyan helyre álltam, ahol jól lehetett nagyobb részt a lányokat látni, de bizony még annyit sem nézhettem le róluk, mint a telecskai lányokról, mégis mintha egy szemrevaló lett volna, mutatom a sógornak, de ő erre lekicsinylőleg csak ennyit mondott, az egy szegény zenésznek a lánya. Ekkor úgy gondoltam, hogy Telecskán vannak jó földművelő lányok, akik a mi házunkhoz valók volnának, és el is kapnák egyet közülük, mert ha kicsi is vagyok, de hála istennek, a becsületesemet

megőriztem, szorgalmas földműveslegény voltam, nem dohányoztam, sokat voltam lakodalmakban, akár mint vendég vagy vőfény, engem nem láttak részegen, ittam bort, de annál több tiszta vizet, de azért talán nem volt olyan legény, aki annyit dalolt, táncolt, mulatott, mint én. De káromkodni engem nem hallott senki, és senkivel nem veszem össze, mindenkivel jóban voltam. De most elég ebből ennyi, a nyár folyamán a szüleim elhatározták, hogy a jövő évben felmagosítjuk a házat, a régi épületfalakat meghagyva, és hogy két szoba, egy konyha és egy kiskonyha a folyosó végibe, és onnat beljebb egy kis kamra padlásfeljáróval, és egy ötméteres hosszú és nyolcméteres széles istálló, ezt mind új fákra, nyolcméteres gerendákra, utca felől magas téglavég, vagyis tüztől mentesítve, a tetőt nagy cserépre. Tehát a búza betakarítása után hozzáfogtunk téglát hordani, az épületfát megvásároltuk Zomborban, onnan kocsikkal hazaszállítottuk. Ez megvolt, még a dohányszedés, kukorica és a szántás, búzavetés és a dohánycsomózás. De ismét jött egy reám vonatkozó ügy, ami a katolikus keresztény magyar nemzeti érzésemet megbolygatta, amit idáig elkerültem. A jó isten megmentett a katonai szolgálattól, most hívatnak a községházára katonai ügyben, és megint az 1899 és 1900-as években születésüekkel kezdték, most nem merem várni, nehogy megint a csendőrök kíséjének, mentem jelentkezni, a községházához érek, jönnek a jelentkezők kifelé, kérdem tőlük, hogy mi újság, mondják, hogy alá kell írni, hogy akarok vagy nem akarok szolgálni az S–H–S Királyság hadseregébe. Így nekem mindjárt az a gondolatom támadt, hogy nem akarok, és ők szintén azt mondják, hogy azt írták, hogy nem akarok, éppen az előtt az aljegyző előtt kell az aláírást végezni, aki már nekem 16 hónapja, hogy mondta, hogy meg van a felmentésem a katonai szolgálattól. Így csak azt írhatom, hogy nem akarok szolgálni az S–H–S Királyság hadseregében. De ahogy odapillantott az írásomra, mérgesen reám kiált, hogy majd adnak ők minekünk, de ezek után talán 45 éves korig megtették az aláírást, de talán 90%-a azt írta, hogy akarok. Így minket egy vasárnap este be akartak vinni a fogdába, de észrevettük, és kimenekültünk a sötétbe, egyet közülünk bevittek a rendőrök, de reggel kiengedték, és azután nemsokára bementem a községházára, mondom az aljegyzőnek, hogy kijavítom az aláírást, mert az év vége felé haladunk, és az esküdtetést az aljegyző végzi (én nőszülni akarok), nehogy akadályt gördítsen elébem. De ő azt mondja, a könyvet beküldte Zomborba, ha visszajön, majd aláírok, de nem hívott ezért soha...

... Minthogy voltam már Bajmokon is lányt nézni, és itt nálunk is, de most már úgy láttam, hogy a két lány közt kell választanom. A Roza szép piros barna, öten vannak testvérek, anyagilag jól állnak, és a legvallásosabbak közé tartozik, de nem merek neki szólni, de meg kérni vagy kéretni sem. A Julis, akinek két évnek előtte a jegykendőt visszaküldtem, szölke,

kissé sárgásfehér arcú, hatan vannak testvérek, anyagilag úgy állnak, mint a Rozáék, de ezt is becsületes, jó földművelőnek ismertem, és ekkor nem néztem a vagyont, sem a szépséget, mert a vagyon elfogyhat, a szépség rövid idő alatt elmúlhat, így lealáztam magam, és a Julist megszólítottam, és újra elfogadott, a múltat föl sem hoztuk, már ott álltam, hogy előhozom, hogy itt jön az újév, a farsang és az egybekelésnek az ideje, mert húsvét után nekünk erre nincs időnk, mert idejében hozzáfogunk az építkezéshez. Az édesanyám bizonyára tudott róla, hogy járok a Julishoz, de nem szólt semmit, de én se neki. Hát elérkezett a szent karácsony ünnepe, és nekem is 22 évem betöltése, nem vagyok már gyerek, amit a jó isten ad. Még Szent István napja estéjén elmentem a Julishoz, de nem sokat beszélgettünk, hívnak ki az utcára a három barátom, akikkel legjobban szoktam barátkozni, egy István és két Ferenc, az egyik a Rozának a bátyja, hívnak, hogy menjek velük István poharára, így hát mondom a Julisnak (ez volt hétfő este), hogy szerdán este eljövök. És ment a négy jóbarát István poharára. Jó éjszakát mondtam a Julisnak, és mentünk. Szerdán este készülök a Julishoz, az édesanyám elkezd az indokokat felhozni a Julis ellen. Én semmi ellenvétést nem tettem a szava ellen, hogy két és fél évnek előtte, mikor a Katit szerettem volna, ő nagyon ellenezte. A Julist jónak minősítette, és most a Julist is ellenezte, pedig ő nem tudott semmit az én igazi választottamról, mert még én sem hittem, hogy ez lesz az enyém. De az édesanyámat nagyon szerettem. És a jó édesanya a gyermekének jót akar. De én a Julishoz többé nem mentem. Szegény, az is nem tudta, mi történt. De nekem megint egy gondolatom támadt, hogy honnan? Bizonyára az adta a gondolatot, aki a szíveket és elméket kormányozza. Hogy Jóska, van tenéked, akit igazán szeretnél, az lesz a tied, csak türelem, rózsát terem. Eljött az 1922-es újév, mintha semmi sem történt volna, pedig nagyon nagy fordulat történt az én életemben. Január 15-e körül, amikor már úgy gondoltam, hogy a Roza tudomást szerzett, hogy a Julist elhagytam. Két asszonyt küldtem el a Rozáékhoz csütörtök este, hogy kérjék meg a lányt a részemre. Az egyik az öregebb néném, a másik bérmakeresztanyám, első onokabátyám felesége. Mind a kettő értette a beszédet, de akárhogy beszéltek is volna, ha nem ismertek volna, aki vagyok. Én meg lefeküdtem, nem vártam az asszonyokat. Csak másnap mondja a néném, hogy nagyon szívesen és örömmel fogadták őket. A szülei és testvérei is beleegyezésüket mutatták, csak a lányról nem sok biztatót mondtak, csak hogy menjek el szombat este, majd nekem megmondja. Szombat este megyek, benyitom a kaput, szólok, jön is a leány az utcára, én gyorsan kérdeztem, hogy mit gondolt, ő meg gondolkodás nélkül gyorsan rávágta, hogy ő nem akar még férjhez menni, mert még ez sincs neki, az sincs neki, én meg őszintén mondtam, mert én nem tudtam sem hízlelni, sem hazudozni, hogy én most már nem fogok várni, vára-

kozni, most van erre időm, a farsangon, de húsvét után nem lesz, mert építeni akarunk, meg nekem elég volt a legénykedésből. Megértette, de nemet mondott. Ezzel neki is csak azt mondtam, amit a Katinak két és fél évnek előtte, mikor elbúcsúztam tőle, hogy: Adjon a jó isten szebbet, jobbat nálamnál; Nekem pedig csak olyat, mint te voltál. Ezzel jó éjszakát mondtam, és eljöttem. Mindjárt nem jöttem haza, átmentem a másik utcára a kocsmába, kértem egy pohár bort, lassan fogyasztottam, mert az sem akart lemenni, de a fejemből sem akart kimenni, hogy most mi lesz. Elkeseredni azért nem szabad. Hazajöttem, másnap vasárnap, kérdezik a szüleim és a nénéim, hogy mi van. Nyugodtan elmondtam mindent.

(1980. január 23.) Vasárnap van, este elmegegyek a kocsmába, a Rozának a bátyja, a Ferenc jön hozzám, és kérdé csendesen, hogy mit mondott a Roza. En szépen elmondtam négyszemközt mindent, amit én és amit a Roza mondott. Ő erre olyan sajnálkozó formán mondja, hogy dehogynem megy. Kedves olvasó, lehet, hogy te is azt gondolod, hogy úgy lett a leány hozzám kényszerítve, mert ő nem akart. De a leány sem gondolta föl, hogy ő is már a 18-ik évibe jár, és ha olyan sokan akarják is, csak egyet választhat. És lehet nálam szebb is, derekabb is, gazdagabb is, de olyan jó, mint én, talán nem. És amint a bátyjával már két éve barátkozom, és biztosan figyelt engem, és mindenkit nagyon jól ismert, akik a Rozát akarják. És az egész család előtt le lett tárgyalva, hogy jöjjön hozzám. Tehát én már sok mindenre átestem ezen házassági ügyben, ismét a jó istenre bíztam a sorsomat. Mondom a Ferencnek, hogy csütörtök este elmegegyünk az édesanyámmal, és meg kell neki mondani, hogy hozzám jön-e vagy nem. Itt még egy kis megjegyzést teszek. Mivel igaz őszintén szerettem a lányt, nem restelltem, egyszer már kikoszarozott, még egyszer próbát teszek. Ha nem sikerül, akkor lemondok róla, de akkor nekem sem lett volna ilyen szerencsém, de a lánynak sem. El is mentünk az édesanyámmal. És megtörtént az eljegyzés, semmi akadály nem volt. Szombaton feliratkoztunk a községházánál és a plébániahivatalban. És így a jó isten segítségével elkaptam azt, akit megérdemeltem, és ő is, akit megérdemelt. Itt megjegyzés: 58 évi házasságunk után, hogy mi talán nem is olyan nagy szerelmi készüléttel kerültünk össze, mint sokan mások, aki 1–2 évig nyalják-falják egymást, és amikor összekerülnek, két vagy három év és széjjel válnak. Mi pedig isten akaratából, és holtomig vagy holtodig, ahogy a szent házasságnál szokták mondani. Folytatom, az esküvőt megtartottuk 1922. február 20-án. Nagyon szép idő volt, előtte való hetekben nagyon sok hó volt, csak szánkón jártunk, 19-én vasárnap délután megenyhült az idő, éjjel elborult és reggel kitisztult az ég alja, és egész napon át olyan melegen sütött a nap, amilyen ritka eset, mintha talán a mi életünk sorát jelezte volna, nagyon sok hó olvadt e napon. Két nap tartott a lakodalom. Az esküvőnapon volt egy híres trombitás

zenészbanda. Másnap hajnalban két vendégember megharagudott a zenészekre, és a vendégek elbocsátották őket. Énnekem, mit volt mit tenni, sajnáltam az esetet, kifizettem őket, amire megegyeztünk, és elmentek. Utána a lakodalmasnép, fór neki voltak melegegdedve, de nincs zene! És az édesapámtól kiértették, hogy kállató is lesz, mert bor is van meg hús is. És most, Jóska, eredj, és keress zenészt, mert nincs vége a lakodalomnak, volt ekkor nálunk zenebanda több is, de négy helyen is volt tegnap lakodalom. Elmentem egy harmonikáshoz, de nincs otthon, úgy szégyelltem, hogy így jártam, el is voltam kissé fáradva, mert vasárnap este bálba, búcsúzás a légénységemtől. Hétfőn talpon egész nap, egész éjjel, már az istállóba húzódtam meg, ott volt egy ágy, de megkerestek. Úgy voltam, mint a kánai menyegzőn, hogy nincs boruk. Itt meg, hogy nincs zenész. De mégiscsak egyszer felhangzik a trombita hangja. A szomszédunknak eszébe jutott, hogy ő majd segít a bajon. Vagyis volt egy új trombitásbanda, a szomszédnak az öccse volt a karmester, aki tanította őket. A vendégeknek mindjárt olyan jókedvük támadt, majd az egész községet bejárták. Betelt az egész ház, és kitartottak egész estig, és úgy mondták az utóbbi zenészek, hogy többet kerestek, mint az elsők, és még maradt hús is meg bor is. És ha most, 81 éves koromból visszagondolok az életem éveire, napjaira, ez a szent házassági nap volt egész életem legszerencsésebb napja. De most már munkához kell látni, még a határban nem lehet dolgozni, hozzáfogtunk a földhordáshoz. A kertünk vége felé magasabb volt a föld, mint itt, elől, és kocsival sok földet hordtunk. Az öreg falak megmaradtak, úgy verettünk rá földet, olyan 120 centi körül, el is készült 1922-ben úgy, mint abban az időben, ilyen kevesebb földiek építettek.

